
Z ruchu filozoficznego

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 9/1-4, 461-463

1947

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Umiejętności. Adam Vetulani: **Stanisław Kutrzeba — historyk prawa.** Jan Dąbrowski: **Stanisław Kutrzeba jako historyk prawa.** Uzupełnienie bibliografii prac Stanisława Kutrzeby.

Socjologia w świecie powojennym. Pod takim tytułem ukazał się artykuł Prof. Dr St. Ossowskiego w „Kuźnicy“ (nr 25/1946).

Prof. Dr Florian Znaniecki — jak donosi „American Sociological Review“ — przygotowuje obecnie pracę pt. **Nowoczesne społeczeństwa narodowe**; praca ta będzie ukończona w roku 1948.

Artykuły A. L. Hertza o Ameryce. Dr Aleksander Hertz, współpracownik „Przeglądu Socjologicznego“ i autor szeregu prac socjologicznych, przebywa jeszcze w Stanach Zjednoczonych A. P., dokąd wyjechał w czasie wojny. Obecnie Dr Hertz przygotowuje pracę o Ameryce. W czasopiśmie ukazał się szereg artykułów Hertza, dotyczących stosunków amerykańskich. Są to: „Ameryka Louise Adamica“ („Kuźnica“, nr 36/1946), „O energii atomowej i paru innych sprawach“ (Nr 18, 19, 20/1947), „Amerykańskie klechdy obrazkowe“ (Nr 34, 35/1947), „Kto rządzi Ameryką?“ („Myśl Współczesna“, Nr 5/1946); „Polonia amerykańska“ („Wiedza i Życie“, z. 6/1946); „Wybory w Ameryce“ („Wiedza i Życie“, z. 7/1946); „Amerykański ruch robotniczy“ („Wiedza i Życie“, z. 1—2/1947), „Amerykański liberalizm“ („Wiedza i Życie“, z. 3/1947); „E pluribus unum“ („Wiedza i Życie“, z. 7—8/1947 r.).

Echa śmierci Halbwachsa w prasie polskiej. Tygodnik „Kuźnica“ zamieścił w 17 numerze z dnia 6 maja 1946 r. artykuł o Maurycym Halbwachsie pióra George'a Friedmanna, ucznia i bliskiego współpracownika zmarłego (tłumaczenie J. Hartwig). Artykuł ten, który pojawił się w jednym z czasopism francuskich wiosną 1946 r., został również przełożony na angielski i opublikowany w majowym zeszycie „American Journal of Sociology“ (tom LI, z. 6).

Z ruchu filozoficznego

Łódzki ośrodek filozoficzny. Do najlepszych tradycji polskich uniwersytetów i polskiej nauki należą niewątpliwie tradycje warszawsko-lwowskiej lub, jeśli kto woli, lwowsko-warszawskiej szkoły filozoficzno-logicznej związanej z nazwiskami Profesorów K. Twardowskiego (Lwów), K. Ajdukiewicza (Lwów) i T. Kotarbińskiego (Warszawa). Pod silnym wpływem warszawskiego ośrodka pozostawała grupa intelektualistów lewicowych z Wł. Bieńkowskim na czele¹⁾. Z tej grupy wyszedł również założyciel i redaktor łódzkiej „Kuźnicy“, Stefan Zółkiewski. Po wojnie większość przedstawicieli

¹⁾ Patrz Zółkiewski Stefan: Ze wspomnień polskiego inteligenta. „Kuźnica“ nr 3 i 4, styczeń 1947 r.

warszawskiej filozoficznej grupy skupiła się na Uniwersytecie Łódzkim. Oprócz T. Kotarbińskiego, Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, objęli tutaj katedry dawni uczniowie Kotarbińskiego: Janina Kamińska, Maria Ossowska, Stanisław Ossowski, Mieczysław Wallis. Ponadto na Uniwersytecie Łódzkim wykłada także w charakterze profesora kontraktowego Kazimierz Ajdukiewicz, przedwojenny profesor lwowski, a obecnie profesor Uniwersytetu Poznańskiego. Łódzki ośrodek stał się wyraźnie kontynuacją dawnego ośrodka warszawskiego. Zaznaczyło się to również w łódzkiej „Myśli Współczesnej“, gdzie drukowane były artykuły Kotarbińskiego i Kamińskiej (T. K o t a r b i ń s k i: **Zasady dobrej roboty**, „Myśl Współczesna“, z. 1, czerwiec 1947. J. K a m i ń s k a: **Ewolucja Koła Wiedeńskiego**, „Myśl Współczesna“, z. 2 (9), luty 1947).

Odżywianie dawnego warszawsko-lwowskiego ośrodka filozoficzno-logicznego należy niewątpliwie do najlepszych przejawów odbudowy nauki polskiej. Był to przecie jeden z tych ośrodków nauki polskiej, dzięki którym wysuwaaliśmy się na czoło myśli europejskiej.

Jest też rzeczą niezmiernie pocieszającą, że te doskonałe tradycje kultury filozoficznej, tradycje staranności i poprawności w myśleniu i wyrażaniu myśli znajdują coraz większe zrozumienie wśród młodzieży akademickiej, traktującej poważnie swoje naukowe studia na uniwersytecie.

G ł o s o n e o p o z y t y w i z m i e. Do rozpraw Prof. K. Ajdukiewicza i Prof. J. Kamińskiej na temat neopozytywizmu, jakie były drukowane w „Myśli Współczesnej“, przybywa obecnie nowy głos. Jest to artykuł B. Bychowskiego pt. „Marazm współczesnej filozofii burżuazyjnej“, drukowany w „Nowych Drogach“, wydawnictwie K. C. Polskiej Partii Robotniczej w nr 5 (wrzesień 1947), str. 80—99.

Artykuł Bychowskiego jest przekładem artykułu, jaki ukazał się w radzieckim „Bolszewiku“. W polskim przekładzie opuszczone zostały dwa początkowe fragmenty oraz podtytuł który brzmi: „O anglo-amerykańskim idealizmie semantycznym“.

Bychowski cytując głosy amerykańskie co do społecznego znaczenia semantyki zwraca uwagę na jaskrawe przerosty ambicji „semantycznych“. Jeden z autorów amerykańskich w niedoskonałości języka porozumiewawczego widzi główną przyczynę podstawowych trudności współczesnego świata kapitalistycznego, jak np. niesprawiedliwego rozdziału produkcji światowej, bezrobocia, antagonizmu międzynarodowego itp. Bychowski przypisuje semantyce wyraźne cele polityczne, widzi w niej filozoficzne narzędzie reakcyjnej i imperialistycznej polityki kapitalizmu. Autor cytuje bardzo popularnego publicystę ekonomicznego, S. Chase'a, który zarażony przez semantykę dowodzi bezsensowności podstawowych pojęć ekonomicznych. „Co to takiego „wartość“, na której opiera się cała konstrukcja ekonomiczna Marksa?“ — zapytuje Chase i oświadcza: „Wartość — jako coś odrębnego od ceny i jako coś stojącego ponad nią — to pojęcie mistyczne“, „wartość jest równie nieuchwytna, jak „Bóg“. A kapitał, kapitalizm, monopole, trusty, własność — czy to nie puste

abstrakcje?" — dodaje Chase. „Bezrobocie — powiada on — to nie rzecz. Nikt, nie potrafi dowieść, że istnieje ono jako coś więcej, niż samo tylko słowo“.

Z wulgarnego zastosowania, jakie z semantyki robi kapitalistyczna publicystyka amerykańska, Bychowski wyciąga wniosek ogólny, potępiający cały kierunek nowoczesnej logiki i metodologii zabiegający o maksymalną poprawność i precyzję języka naukowego. O kierunku tym pisze autor: „Lamańce myślowe semantycznych obskurantów — to właśnie ów sabat czarownic, odprawiany w mroku, jaki wypełnia życie duchowe współczesnej burżuazji. Jak wszystkie inne doktryny współczesnej filozofii idealistycznej, idealizm semantyczny jest produktem gnicia i upadku kulturalnego społeczeństwa kapitalistycznego. Jak wszystkie inne prądy współczesnej filozofii idealistycznej, idealizm semantyczny służy imperializmowi za duchową broń w walce przeciwko postępowym ideom naszych czasów“.

Zdaniem autora problemy poznawcze semantyki wywodzą się bezpośrednio ze średniowiecznego sporu „realistów“ z „nominalistami“. W semantyce i w całym neopozytywistycznym kierunku widzi odrodzenie dawnego nominalizmu, przestarzałych zagadnień teorio-poznawczych, na które raz na zawsze ostatecznej odpowiedzi udzielił Lenin: „Od czasu sporu między „nominalistami“ i „realistami“ minęły wieki, a zagadnienie abstrakcji logicznej przeszło w międzyczasie długą drogę rozwoju historycznego. Ostateczne rozwiązanie naukowe znalazło ono dopiero na gruncie dialektyki materialistycznej, w leninowskiej teorii odbicia, wedle której abstrakcja naukowa, w procesie której tworzą się ogólne pojęcia, wyrażone za pomocą terminów naukowych, jest odbiciem obiektywnej rzeczywistości“.

Drogi i osiągnięcia psychologii sowieckiej według informacji prasy polskiej. Zeszyt 2 dwumiesięcznika „Nowe Drogi“ (marzec 1947) przynosi artykuł Sergiusza Rubinstejna, członka Akademii Nauk Z.S.R.R., informujący o założeniach, metodach i zadaniach sowieckiej psychologii. Naczelną zasadą psychologii sowieckiej jest postulat „niewyodrębniania“ życia psychicznego, uznawanie jedności psychofizjologicznych procesów oraz stwierdzenie społecznego uwarunkowania psychiki, której różnorodne możliwości, „zadatkł“, aktualizują się w zależności od warunków życia i przekonanie, że te warunki z kolei rodzi i zmienia postępowanie człowieka. Zgodnie z ujęciem Marksa świadomość uznawana jest za twór społeczny i produkt historycznego rozwoju. „Taki plan historycznej psychologii ma szczególne znaczenie dla psychologii marksistowskiej — pisze Rubinstejn. — Jednakowoż dotąd ta dziedzina psychologii jest jeszcze w duchu marksistowskim mało rozpracowana“. W końcu artykułu autor podkreśla organiczny związek sowieckich badań naukowych w dziedzinie psychologii z praktyką i przedstawia niektóre prace Instytutu Psychologii Uniwersytetu w Moskwie prowadzone w czasie wojny i związane z zagadnieniem obronności kraju.